

Milka

YU ISSN 0350-185x
UDK 808

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

XLIX

Уређивачки одбор:

*др Даринка Горђиан-Премк, др Ирена Гришкаш, др Милка Ивић, др Павле
Ивић, Блаже Конески, др Тине Лојар, др Александар Младеновић,
др Мирослав Николић, др Асим Пецо, др Мићалар Пешикан,
др Живојин Ситанојчић, др Драго Ђујић, др Ејон Фекеље*

Главни уредник:
МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД
1993

БРАНКО ТОШОВИЋ
(Москва)

ОГЛАГОЉЕНОСТ ФУНКЦИОНАЛНИХ СТИЛОВА

У зависности од низа околности, а прије свега од саодноса у термину друштво – човек – језик, долази до врло широког и комплексног разуђивања језика. Његова глобална разграђеност састоји се од неколико основних типова: 1) територијалног (дијалекти, нарјечја, урбани говор, варијанте и сл.), 2) социјалног (жаргони, аргои, социолекти, тајни језици и сл.), 3) полног (мушка и женска варијанта језика), 4) старосног (дјечји говор, говор омладине, одраслих, старијих особа), 5) функционалног (функционални комплекси, међустилови, функционални стилови, подстилови, жанрови), 6) групног (микросоциолекти), 7) индивидуалног (индивидуални говори, идиолекти). Иако су све врсте диференцијације језика на овај или онај начин релевантне за комуникацију међу људима, једна се по значају издваја – то је функционалностилска. У основи модела функционалностилске диференцијације језика налазе се два категоријална појма: карактер односа и тип односа. Карактер односа подразумијева утврђивање специфичности веза у функционалностилској диференцијацији језика и њихово осмишљавање као посебних система, надсистема, међусистема и подсистема, који и чине тип односа. Карактер односа и тип односа у функционалностилској диференцијацији језика толико су изукрштани и усложњени да се за цјеловито осмишљавање чини веома погодним увођење појма функционалностилске интеграционе цјелине, под којим подразумијевамо врсте функционалностилске разградње језика које образују засебан комплекс. Тиме се, по нашем мишљењу, може ријешити најсложенији проблем у функционалностилском раслојавању језика – проблем међуваријантних облика. У општој функционалностилској диференцијацији језика издвајамо сљедеће интеграционе цјелине: функционалне комплексе, међустилове, функционалне стилове, подстилове и жанрове.

Централни појам функционалне стилистике је функционални стил (ФС). По нашем мишљењу, функционални стилови су екстралингвистички условљене системске реализације језика у одређеним областима људске дјелатности са специфичном интралингвистичком (парадигматском и синтагматском) структурираношћу, математичко-статистичком закономјер-

ношћу (фреквенцијом и вјероватноћом употребе језичких средстава), мањом или већом традиционалношћу и историјском заснованошћу (Тошовић – 1988, 57). У оваквој дефиницији битни су следећи елементи: 1) системност, 2) специфичност дјелатности која се покрива, 3) интралингвистичка (парадигматска и синтагматска) организација, 4) фреквенција и вјероватноћа употребе језичких и нејезичких средстава, 5) традиционалност, 6) историјска утемељеност¹.

Сва досадашња истраживања, као и наше конкретне анализе, упућују на закључак да је најоправданије, најсврисходније и најоптималније издвајати пет функционалних стилова: књижевноумјетнички (КФС), публицистички (ПФС), научни (НФС), административни (АФС) и разговорни (РФС). Њихова је природа таква да се може говорити о различитим стилским формацијама и о њиховим различитим квантитативним и квалитативним вриједностима.

Функционални стилови образују широк и разгранат систем у коме се они међусобно преплићу и прожимају. У томе систему један стил посебно се издваја, односно толико се издваја да га неки стилистичари одводе с функционалностилске равни. То је књижевноумјетнички стил (КФС). Његова ширина, максимална слобода одбира језичких средстава, полистилематичност, естетска усмјереност чине га засебним језичким кодом, кодом који стоји у опозицији према свим другим ФС. Својом природом КФС у функционалностилској разградњи има доминантну улогу и више од свих ФС изражава свеколик лексички и граматички потенцијал језика. Рецимо, богатство језика не треба тражити у ПФС, НФС или АФС (мада и они, на свој начин, одражавају то богатство) будући да имају различите степене ограничења у коришћењу језичких средстава. Богатство језика највише се одсликава у умјетничким текстовима са њиховом изузетном шароликошћу, разноврсношћу и свеобухватношћу. Опозиционост КФС према осталим ФС толико је изразита да може послужити за кристалисање фундаменталних особина свих ФС. Стога ћемо нешто више простора посветити овом стилу.

Непрекидно доживљавање и спознавање стварности одвија се на сваком кораку. Добијена информација претвара се у сазнања, утиске и доживљаје, односно води стварању различитих спознаја. У једној се ствара модел те реалности који би требало да буде реална представа околног свијета и појава у њему. Стварност се у њој хладно, објективно и депристрасно перципира. У другој се врши субјективна трансформација па се добија потпуно индивидуализована представа реалности. У првом случају настаје научна спознаја, у другом умјетничка.

Све што је доступно перцепцији пролази сложен пут измјена, преинача да би се на крају добило умјетничко виђење свијета. И колико је год реалност богата својим појавним облицима толико је, готово у истој мјери, богата и разноврсна умјетничка креација. У умјетности стварност се до-

¹ Више о функционалним стилима в. Тошовић – 1988.

живљава кроз призму ауторовог ја и претвара у посебну форму стварности. Представа у њој нису онакве какве јесу у реалности. Умјетник се не изражава у форми елементарних појмова или основних представа, већ свој доживљај гради на ономе што се зове умјетничка слика. У разноврсним поетским сликама изражава се поглед на свијет, преносе се ставови, идеје, осјећања.

За изражавање свеколиког, еложеног и комплексног унутрашњег набоја у умјетности се користе различита средства – ријеч, звук, дрво, камен, платно и сл. Од свих начина естетског изражавања стварности највећу ширину добио је онај који је помоћу ријечи претакao стварност у умјетничку спознају. То је књижевност. Вјековима је ријеч служила као средство умјетничког изражавања, у коме су увијек постојала два циља: да се дадне своје, субјективно виђење стварности и да у перципирању те визије реципијент не остане равнодушан, већ да преживљава, да се радује и тугује, весели и пати. Тако је, на бази субјективног поимања и изражавања реалности, у дугом временском периоду настајао посебан облик казивања – књижевноумјетнички стил.

Основно што КФС диференцира од свих осталих јесте изражавање у форми представа о предметима, појмовима и појавама, односно у форми поетске слике, умјетничког лика. У сваком књижевноумјетничком дискурсу могу се запазити три елемента. Прво, њиме се увијек жели нешто саопштити. Друго, оно што се изражава настоји се лијепо казати. Треће, тежи се стварању сликовитих представа ради изазивања одговарајућих реакција, позитивних или негативних. Аутор умјетничког дјела настоји да читалац постане коаутор, па га у свој свијет реалности увлачи и усмјерава на ова или она преживљавања. „Умјетничко дјело не само што саопштава, информише, него и "провоцира" одређену естетску активност читаоца, гледаоца, слушаоца. Естетски утисак о умјетничком дјелу повезан је не само са добијањем информације него истовремено и са реакцијом лица које прима, које се том реакцијом стваралачки одазива на умјетничко дјело. Умјетничко дјело намијењено је не само за пасивно перципирање него и за активно саучествовање у чину тога стварања. У томе је суштинска разлика између умјетности, рецимо, и науке, која се у својим појединим дисциплинама може ограничити на изношење информације“ (Лихачев – 1973, 394).

КФС се разликује од других ФС и по начину мишљења на коме се гради. Док се други стилови базирају на констатацији реалности, објективној анализи стварности, јуридикацији живота и рада и ефемеризацији свакодневнице, КФС се гради на трансформацији реалности у форми субјективног доживљавања и обликовања. Такав начин мишљења може се назвати умјетничким и довести у опозицију са теоретским (карактеристичним за науку, право и сл.) и практичним (у свакодневној комуникацији). У њему се запажа изразита тенденција ка сликовитости. Бјелински с тим у вези каже: „Филозоф говори силогизмима, пјесник – ликовима и сликама, а оба говоре једно те исто.

Политекономиста, поткован статистичким подацима, доказује дјелујући на разум својих читалаца или слушалаца да се стање те и те класе у друштву доста побољшало или доста погоршало усљед тих и тих разлога. Пјесник, поткован живом и снажном представом о стварности, показује, у вјерној слици, дјелујући на фантазију својих читалаца да се стање те и те класе у друштву стварно доста побољшало или погоршало због тих и тих разлога. Један доказује, други показује и оба убјеђују, само један – логичким аргументима, други – сликама. Али првог слуша и разумије мален број, другог – сви“ (Према: Гвоздев – 1965, 23).

Овај стил посједује особину коју нема ниједан други ФС. То је полистилематичност – својство засновано на инкорпорацији елемената, сегмената, мањих или већих структурних цјелина других ФС. Међутим, битно је истаћи да они у КФС губе примарну намјену и потчињавају се општој умјетничкој и идејној замисли дјела². У њему ријеч обично има двојну улогу: једна је видљива, а друга се декодира (то је оно што се назива метафоричношћу). У умјетничким текстовима вишезначност долази до пуног изражаја. КФС карактерише посебан начин изражавања – приповиједање, јако изражена емоционалност, експресивност, динамичност, индивидуалност и врло често једноставност, лаконициност и економичност. Као и код других стилова, његова је основа стандардни, књижевни језик, али он може да садржи најразличитија одступања од књижевнојезичких норми. Можда је ипак основна особина КФС апсолутна слобода одбира језичких средстава. Писцу, драматургу и пјеснику као да је све дозвољено: могу у ткиво умјетничког текста уградити и архаизам, и жаргонизам, и вулгаризам и све оно што постоји у језику. Замјериће им се једино ако прекораче ону границу која дијели умјетност од неумјетности, ако у избору не нађу мјеру која је врхунски критериј сваког умјетничког чина. У таквоме избору могу се наћи и специфичне, и полуспецифичне и неспецифичне јединице одбира. Базу чине неутрална језичка средства, она која налазимо у свим другим стиловима. Велик дио таквих јединица карактеристичан је за два или више ФС, а, с друге стране, постоје јединице својствене само КФС (рецимо, индивидуални неологизми). Само структурирање тог одбира има читав низ особености. С једне стране, постоји обликовање изабраних средстава у природном језичком континуитету у форми приповиједања и описивања оног о чему се говори. С друге, казивање се ритмизира и доводи у маркантне гласовне склопове. То је дало повода неким ауторима да у оквиру овог кода виде два посебна стила – прозу и поезију (што су за нас подстилови). Затим, организација књижевног текста има јасно изражену

² О томе постоји читав низ радова. Рецимо, о одразу функционалних стилова у совјетској прози в. Кожевникова – 1971. Ковачићев језик Анић је посматрао на овој равни (Анић – 1971, 127–156).

О односу документа и умјетничког дјела в. анкети у часопису Књижевност (Документ – 1978).

поларизацију на ауторово казивање, ауторов монолог и говор јунака. Али више би се, можда, могло говорито и полифонизацији књижевноумјетничког дискурса: гласови аутора и његових јунака понекад се толико укрштгају, преплићу да се не може говорити о два тока, о двије струје и тачке гледишта, већ о правој полифонији³.

У лексичко-граматичком систему КФС глагол има изузетну ширину. Природа је књижевних текстова таква да све оно што постоји у глаголском систему руског и српскохрватског језика може да се употреби у КФС. Глагол је један од главних конструктивних елемената лексичких појава (полисемје, синонимје, антонимје, хомонимје, паронимје), које се најизраженије појављују у овоме стилу. Исто тако најшири избор глагола налазимо у КФС: они могу бити неутрални, разговорни, простонародни, дијалекатски, жаргонски, архаични, могу бити неологизми, професионализми, канцеларизми, термини. Такви глаголи образују шаролике глаголске стилске слојеве умјетничких текстова и одржавају оно што се назива *licentia poetica*. Овај стил је специфичан и по томе што се, према подацима низа истраживача, од свих писаних стилова одликује најјачом оглагољеношћу.

По употреби глагола, и поред низа сличности, КФС се битно диференцира од осталих ФС. Улога глагола у КФС је веома велика. Сама чињеница да од свих писаних стилова (КФС, ПФС, НФС, АФС) ова стилска формација садржи највише глагола довољно говори о мјесту ове врсте ријечи у КФС. Динамичност, конкретност, полистилематичност – то су особине глагола које условљавају њихову високу фреквентност у КФС.

Да би се схватили општи оквири употребе глагола у ФС, навешћемо статистичке податке о мјесту глагола у руском језику. Према Фреквенцијском рјечнику рускога језика глагол заузима друго мјесто у граматичком систему овога језика (Час – 1977, 927). Редосљед је следећи:

1. именице	26,7 %	6. прилози	8,1 %
2. глаголи	18,1 %	7. везници	7,4 %
3. замјенице	13,3 %	8. бројеви	1,2 %
4. предлози	11,1 %	9. рјечце	1,0 %
5. придјиви	9,4 %	10. остало	4 %

Као што се види, именице и глаголи чине готово половину лексичког блага руског језика (45%). Однос именица и глагола приближно је исти и у рјечнику Еве Штајнфелд – именице 26,4%, глаголи 17,3% (Шт – 1963, 31).

Према Фреквенцијском рјечнику рускога језика број глагола је у КФС већи за два процента од њихова броја у читавом језику, а број именица је мањи за четири процента:

³ Овим питањима интензивно су се бавили М. Бахтин (Бахтин – 1967) и Г. Успенски (Успенски – 1979).

1. именице	23,4 %	6. везници	8,6 %
2. глаголи	20 %	7. придјевни	7,4 %
3. замјенице	14,9 %	8. рјечце	1,1 %
4. предлози	10,5 %	9. бројеви	1 %
5. прилози	9 %	10. остало	5 %

Наша анализа глагола употријебљених у „Човјековој судбини“ Михаила Шолохова дала је сличне резултате:

Бр.	Врста ријечи	Број глаг. облика	%
1.	именице	2.423	22,55
2.	глаголи	2.105	19,60
3.	замјенице	1.610	14,99
4.	предлози	1.321	12,30
5.	везници	1.061	9,88
6.	прилози	911	8,48
7.	придјеви	626	5,83
8.	рјечце	342	3,18
9.	бројеви	174	1,62
10.	узвици	92	0,86
11.	модалне ријечи	42	0,39
12.	предикативи	34	0,32
	Свега	10.741	100,00

И у КФС именица има више од глагола, али је од свих писаних стилова разлика у њему најмања (истраживања говоре да је однос отприлике 23% : 20%). Када се узимају у обзир глаголски облици, а не глаголске лексеме, онда понекад има чак више глагола. Нпр. у пет романа Мамина-Сибирјака, редосљед је сљедећи: глагол 42,6%, именице 32,8%, придјеви 15,0% (Генкел - 1974, 18). Слична је ситуација и у Узораној ледини М. Шолохова: глаголи 35%, именице 33% (Лјатина - 1968, 18). Ако се пак у Шолоховљевом дјелу имају у виду само лексеме (а не граматички облици), добија се сљедећа слика: именице 24%, глаголи 20%, замјенице 12%, прилози 8%, придјеви 7% итд. (Лјатина - 1967б, 51). У овој дјелу од 221 ријечи које почињу словом М на глаголе отпада 33 или 14,9% (Лјатина 1967а).

Глагол има изражену фреквенцију не само у прози него и у поезији, о чему говори низ истраживања. Рецимо, према Жиљаковој анализи, поезија А. Кољцова садржи висок степен оглагољености. Према овом истраживању, у поезији А. Кољцова на 100 самосталних врста ријечи долазе 36 глагола, 44 именице, 15 придјева и 5 прилога (атрибутивних). „Глаголи у пјесмама-стиховима овога пјесника издавају се међу другим врстама ријечи богатством и вишезначношћу смисаоне структуре и синтаксичких веза, они на себи носе логички акценат и одликују се великом изражајношћу“ (Жиљиков - 1969, 5). У неким пак пјесмама глагол излази изван оквира општеприхваћене норме.

„Стилистички приоритет глагола у дјелима А. Кољцова сасвим је очигледан“ (Жилијков – 1969, 7).

За српскохрватски језик немамо цјеловитих истраживања, па можемо споменути податке које налазимо у неким радовима. Тако, Дечји речник Вере Лукић, настао на бази анализе језика основношколаца, даје следеће податке:

1. именице	49 %	6. замјенице	1 %
2. глаголи	30 %	7. бројеви	1 %
3. придјев	12 %	8. везници	0,3 %
4. прилози	4 %	9. рјечце	0,3 %
5. предлози	1 %	10. узвици	0,2 %

Аутор нас упућује на битан закључак да је у српскохрватском језику неједнака употреба глагола код представника појединих узраста. С тим у вези В. Кнафлич констатује да деца много више него одрасли употребљавају и именице и глаголе (Лукић – 1970, VII)⁴.

Разлоге за велику употребу глагола у КФС треба тражити у основним обиљежјима овог кода. Поред оних које смо већ споменули, значајан удио има динамичност карактеристична за умјетничко изражавање, у коме највише долази до изражаја приповиједање и описивање. Остали писани ФС имају нешто другачији карактер. У НФС преовладавају расуђивања, анализе, тумачења, објашњавања, па стога и именице заузимају доминантну позицију, а глагол врло често служи само као везивно ткиво и има изанђалу семантику (десемантизација глагола једно је од обиљежја НФС), ПФС само у једном дијелу (књижевнопублицистичком) прати КФС, а у свим осталим подстиловима глагол се знатно рјеђе употребљава. АФС поготово има слабо изражену глаголичност. На смањену употребу глагола у НФС, ПФС и АФС утиче и то што у њима глаголска именица чешће преузима функције глагола. Од свих стилова по степену оглагољености само је РФС близак КФС.

Као и у другим стиловима, у овоме се по честоти издвајају глаголи и именице, а затим слиједи придјев. На питање зашто је у КФС редослед по учесталости: именица, глагол, придјев, а по естетској вриједности: глагол, придјев, именица – налазимо следећи одговор: „У умјетничкоме тексту носилац важних значења може бити не само најфреквентнија него и најнефреквентнија ријеч... 'Ријетка ријеч' издваја се на фону лексике дјела као знак који се оштро разликује од тога фона, и зато је веома значајан – доминантан. За велике групе ријечи, за категорије ријечи већа релевантност уз мању честот постаје правило. По просјечној учесталости

⁴ Интересантно је запажање о употреби појединих глагола: „Није, на пример, случајно што се глагол *играли* по честоти употребе у 2. разреду налази на 25. месту међу 100 најфреквентнијих речи, у 3. и 4. разреду на 50. месту, у 5. разреду на 43. месту, у 6. разреду на 59. месту, у 7. разреду на 80. месту, а што у 8. уопште не улази у оквир првих 100 најфреквентнијих речи, што му толико честот употребе опада (Лукић – 1970, VII).

(према односу броја употребе према броју ријечи) врсте се ријечи размјештају у низу према њиховој естетској вриједности (табела 5)... Несамосталне врсте ријечи су најфреквентније категорије ријечи, њихове су естетске могућности минималне. Фреквенција категорије ријечи и количина естетске информације обрнуто су пропорционалне“ (Буззубов – 1975, 119–120).

Употреба глагола у КФС није једнака у ауторовом језику и у говору личности. Ако не узмемо у обзир неправи управни говор, који елиминише овај паралелизам и говор аутора спаја са говором јунака, ауторско казивање је сиромашније од казивања јунака. Број глагола већи је у дијалогу него у монологу, што показује и Марковљево истраживање, које даје следеће податке о употреби глагола у 40 уломака текста (по 300 ријечи у сваком од њих) из дјела 20 писаца (Марков – 1964, 19):

	Ауторов језик	Језик јунака	Просјек
1. именице	28,0	19,4	23,8
2. придјеви	9,6	3,9	6,7
3. бројеви	1,4	0,8	1,1
4. глаголи	19,5	20,3	19,9
5. прилози	7,6	10,5	9,1
6. предлози	12,4	7,5	10,0
7. везници	7,8	6,3	7,0
8. рјечце	3,1	10,1	6,5
9. узвици	0,0	1,0	0,5

Марков истиче за нас битан закључак: „Удио различитих граматичких категорија у тексту веома много зависи од тога у каквој се пропорцији налази ауторов говор и говор јунака“ (Марков – 1964, 20). За контрастивну анализу важна је Марковљева тврдња да се подаци за руски и молдавски готово подударају, што би могло значити да се ради о језичкој универзалији и да се руски и српскохрватски исто тако много не разликују.

Најзад, употреба глагола варира од аутора до аутора. Неки се аутори суштински разликују по употреби појединих врста ријечи⁵. Сваки pjesник или писац има изграђен став о томе. Овдје ћемо навести само три имена и три различита приступа: А. Н. Толстој, који је истицао важност глагола, дајући му водећу позицију у систему врста ријечи, А. Кољцов, који, према истраживањима, више употребљава глаголе него други руски pjesници, и Фет, који на глаголу, тачније на његовој неутрализацији, гради врло интересантан стилистички поступак – деглаголизацију.

⁵ Рецимо, код Мајаковског и Блока честост именица, придјева и замјеница у 20 уломака даје следећи саоднос: именице 203:179, придјеви 53:77, замјенице 57:84 (Баранова – 1970, 10).

Ево како изгледа саоднос именица и глагола у збирном прегледу до кога смо дошли статистичком обрадом података из нама доступних истраживања:

Бр. Текст	Именица	Глагол
1. Уломци из дјела Симонова, Феђина, Шолохова, Германа и Грањина (Клочкова – 1968)	29	18,5
2. Уломци из дјела Херцена, Тургенјева и Гончарова (Головин – 1974)	29,5	16,5
3. Роман „Приваловски милиони“ Мамина–Сибирјака (Генкел – 1974, 15)	22,3	28,9
4. „Романтичари“ К. Паустовског (Судавичене – 1977)	37,9	32,9
5. Роман „Дим домовине“ К. Паустовског (Судавичене – 1971, 107)	36,5	27,5
6. „Пикова дама“ А. С. Пушкина (Шестакова – 1981, 117)	44	44
7. „Канетанова кћи“ А. С. Пушкина (Шестакова – 1981, 117)	27	20
8. „Човјекова судбина“ М. А. Шолохова (Б. Тошовић)	23,4	20

О односу именица и глагола у КФС постоје контрадикторна мишљења. Неки нпр. тврде да у дјелима А. С. Пушкина има више глагола него именица, а други сматрају да је ситуација обрнута. О томе Шестакова каже: „Ево већ много година из једнога убеденика историје књижевног језика у други преноси се тврдња о томе да у дјелима А. С. Пушкина (нарочито у прози) преовладавају глаголи. Међутим, ми нисмо успјели наћи код А. С. Пушкина ни читаво дјело, чак ни било какав одломак гдје би глагола било више од именица. Напротив, статистички подаци говоре о преовладавању именица“ (Шестакова – 1981, 116). Она поставља питање може ли уопште глагол преовладавати у умјетничком дјелу и даје следећи одговор: „Неки филолози говоре да може (наводи Кожину – Т. Б.). Међутим, поредбена анализа глагола и именица у систему језика и у дјелима А. С. Пушкина нагони нас да изразимо сумњу у то да глагол може бити преовлађујућа (у поређењу са именицом) врста ријечи у умјетничком тексту“ (Шестакова – 1981, 119)⁶. Иначе, Шестакова превише потенцира улогу именица истичући њене предности у односу на глагол (Шестакова – 1981, 118–119).

Поред односа глагола и именица није мање важна корелација глагол – придјев, о чему, нажалост, готово да нема истраживања. Изузетак чини

⁶ Према Фрумкиновој анализи укупан број лексема – облика у дјелима А. С. Пушкина износи 544.777, а различитих лексема 21.197 (Фрумкина/Штесиндфельдт – 1960, 78).

анализа Безубова који даје низ занимљивих запажања (Безубов – 1975). Он полази од Лескискове поставке о томе да између броја глагола и придјева у умјетничкој прози постоји обрнута корелација (што је мање једних, више је других, и обрнуто), па каже: „Са глаголима су повезани начини кретања, са придјевима (епитетима) – начин сликовитог изражавања. Превладавање ове или оне врсте ријечи у великој мјери показује и одређена општа својства читавог стила, а њихов саоднос даје количински критериј за упоређивање различитих стилова“ (Безубов – 1975, 116). Он истиче да је у поезији А. Кољцова однос глагола и придјева 16% : 11%, те констатује: „Поезија је Кољцова стварно двостилска, стил је његових пјесама динамичан, у њему преовладава глагол и избјегава се епитет. Стил традиционалне лирике А. Кољцова је статичан, у њему преовладава епитет и избјегава се глагол. Стил фолклорне лирике (према маломе корпусу) – такође је статичан, овдје је глагол потиснут од стране епитета“ (Безубов – 1975, 117). За нас је битан његов закључак да највећу разлику у стилу А. Кољцова стварају глагол и придјев, а не глагол и именица. Тиме се бинарна опозиција именица – глагол у великој мјери релативизује у корист глагола. Уколико би се утврдило да стил не може бити суштински детерминисан односом именица – придјев онако како може однос глагол – придјев, глагол би се показао значајнијим стилистичким средством у односу на именицу. Када говоримо о корелацији глагол – придјев, морамо имати у виду оно што је Сулименко истицао: да се приликом њиховог упоређивања мора водити рачуна о томе да се ове двије врсте ријечи које означавају обиљежје диференцирају на основу детерминанти активност – пасивност. Он даје сљедећу табелу вјероватноће основних врста ријечи (Сулименко – 1981б, 11)⁷:

	КФС	НФС	ПФС
глагол	0,21	0,14	0,16
именица	0,40	0,47	0,53
придјев	0,15	0,23	0,22

Из ове анализе произилази да је вјероватноћа употребе глагола највећа у КФС, именица у ПФС, а придјева у НФС, односно да је најмања вјероватноћа за појаву глагола у НФС, а именица и придјева у КФС⁸.

⁷ Што се код Пешковског назива процесуалност – непроцесуалност (Пешковский – 1957). За разумијевање трочланог односа глагол – именица – придјев могу бити од користи Головиновљеви статистички подаци о вјероватноћи употребе глагола у КФС, НФС и ПФС (Головни/Урамбашев – 1967, 523).

⁸ Интересантни су и резултати истраживања Јевстафљеве, која је хронолошки анализира-ла вриједност глагола у руској поезији, драматургији и научно-публицистичкој литератури (Јевстафљева – 1970, 849. Она констатује да у XIX вијеку по честоти употребе глаголских облика проза стоји на првом мјесту, драматургија на другом, а научно-публицистички стил на посљед-њем. У XX столећу запажа се другачији редосљед: драматургија, проза, научна публицистика.

Од свих стилова књижевноумјетничкоме стилу је најближи публицистички (ПФС). Тачније, близак је само једним дијелом. Наиме, ПФС није монолитна стилска формација. С једне стране, помоћу средстава масовног информисања пружају се информације о актуелним догађајима у форми тзв. информативних жанрова ПФС (то су краће или шире информације са високим степеном официјелности). Њихов је основни задатак да саопште о неком догађају у јасном и кратком облику. Овај подстил најдаљи је од КФС, а по сувоћи и неекспресивности близак је научном и административном стилу. С друге стране, уколико се информација даје у форми анализе, имаћемо аналитичке жанрове публицистичког стила који већ нагињу умјетничким текстовима благом усмјереношћу ка изражајном и сликовитом казивању. Анализе, међутим, могу бити веома различите – од сухопарних па до стилски и језички упечатљивих. Ове посљедње долазе до изражаја у полемичким текстовима. Трећу врсту текстова чине новинарски написи у форми репортажа, путописа, фељтона и сл. који у суштини представљају мале литерарне форме и у којима се индивидуализација језичкога израза може довести на висок ниво. Такав се подстил у систему ПФС назива књижевнопублицистичким. Највећа разлика између КФС и ПФС односи се на употребу стандардизираних, клишираних језичких средстава карактеристичних за значајан дио ПФС. Стандардизација израза представља у ПФС неминовност у оним жанровима од којих се тражи јасна и прецизна информација. Она је нужно зло и битно утиче на функционисање свих врста ријечи, па и глагола.

Разлика између ових стилова настаје и због јаких утицаја вањских фактора на ПФС, од којих је најизраженији брзина којом се припремају новинарски текстови. Док, рецимо, писац годинама може радити на једноме дјелу (као што је то чинио Лав Толстој припремајући роман *Рат и мир*), новинар често има само толико времена да обрати пажњу на садржај, а лектор који пут уопште и не успије ваљано погледати текст. Због кратких временских рокова у којима се мора припремити прилог за штампу, радио или ТВ долази и до најгрубљих граматичких, правописних и стилистичких грешака. Све ово утиче на то да употреба глагола у ПФС буде другачија у односу на употребу у КФС.

Разлика између КФС и ПФС испољава се како на квалитативном тако и на квантитативном плану: док је, рецимо, у КФС однос између глагола и именица отприлике 20% : 23%, дотле се у публицистичком знатно мијења у корист именица – 16% : 33% (Час – 1977). На смањену употребну вриједност глагола у ПФС утичу аналитички и информативни жанрови, који имају изражен именски карактер. У то ћемо се увјерити отворимо ли било који лист или часопис. Ево једнога примјера: у броју од 6. јануара 1982. године „Правда“ у рубрици „Међународна информација“ доноси краћи извјештај из Париза „У име међусобног разумијевања народа двију земаља“. Прилог има 130 ријечи, од чега је свега 14 глагола или 10,8%. За све такве текстове карактеристично је нагомилавање именица, посебно глаголских, рецимо *укрепление, прибытие, разоружение, воспитание* („Правда“, 6. јануар 1982, с. 1). То

потврђује и фреквенцијски рјечник трију бројева „Правде“ и листа „Известија“ (текстови из међународних односа) из 1967. године који је направила група аутора (Вопросы – 1972). Од 850 ријечи било је 103 глагола или 12,12%. У прилог нашем мишљењу иде и анализа врста ријечи у новинарском стилу који је урадила Засорина и у којој се истиче: „Најмногобројнију групу чине именице (43,43% од броја ријечи–облика), друго мјесто заузимају глаголи (22,48%), а треће придјиви (22,06%)“ – Засорина – 1966⁹. Неподударности у употреби глагола стварају и структурне цјелине у оквиру двају стилова. Код КФС то су, у првом реду, дијалошки и монолошки склопови, а код ПФС наслови, поднаслови, рубрике и сл.

Поређење КФС са ПФС показује колико КФС има особено мјесто у систему ФС и како се у зависности од комуникативних задатака глагол различито функционалностилски раслојава. Умјетничка трансформација стварности и новинарска реална презентација (или покушај реалне презентације) стварности води функционалностилској диференцијацији глагола у којој се запажају подударности и разлике, општејезичке универзалније, стилистичке специфичности, националнојезичке особености и сл.

И научни стил (НФС) битно се разликује од КФС, па и од ПФС. Док КФС и ПФС имају широк круг реципијената (таквим се стиловима пише за велик број прималаца), дотле је овај, изузимајући научно-популарни подстил, намијењен ограђеном броју корисника, тачније онима који се баве науком (прави научни или академски стил), односно онима који се кроз систем образовања обучавају (научно-уџбенички подстил). Основна његова функција своди се на саопштавање, без било каквог дјеловања, поготово без дјеловања сличног оном које налазимо у КФС (емоционално–естетско дјеловање) или ПФС (агитација и пропаганда). Научни се стил гради на стандарднојезичком изразу (језик му је изразито нормативан) и познат је по томе да се користи строго ограниченим језичким средствима. Обично се сматра да је лишен емоционалности, да је сухопаран и неизражајан. Одликује се логичношћу и монолошким казивањем.

Оно што НФС посебно диференцира од КФС јесте његов именски карактер и слаб степен оглађености. То показују подаци из наше анализе. Док рецимо, у Човјековој судбини 20% свих ријечи чине глаголи (Шол – 1975б), а у Дами са псетанцетом 18% (Чех – 1975), у четвртој глави Будаговљеве студије Развитак и усавршавање језика свега је 10% глагола (Буд – 1977), а у уџбенику В. А. Прихотка „Морфологија савременог руског језика“ (Пр – 1971) број је још мањи – свега 7,8%. Мало је глагола и у научно-популарној књизи „Свијет матерњег језика“ – 7,85% (Лјус – 1972).

⁹ Уљановска такође наводи сличне податке: у новинама Пионирска правда и Пионир Истока однос је овакав – именице 43,1%, глаголи 32,0%, придјиви 16,3%, прилози 5,8% итд. (Уљановская – 1962, 84). Вјероватно због другачијег методолошког поступка и корпуса Гурченкова даје другачију слику учесталости врста ријечи у ПФС: у листовима из периода 1967 – 1970. године она је нашала свега 3,75% глагола (17,1% именица, 14,4% замјеница, 31,3% предлога, 16,3% везника итд.) – Гурченкова – 1971, 133.

Друга истраживања, од којих су нека много шира, потврђују да НФС има изразито именски карактер. Тако Комплексни фреквенцијски рјечник руске научне и техничке литературе показује да је број именица у НФС изузетно велик — однос именица и глагола је 43% : 14% у текстовима и 39% : 24% у рјечнику (Ден – 1978, 317). У текстовима има чак више предлога него глагола. У Фреквенцијском рјечнику општенаучне лексике односи су овакви: 39,6% именице, 26,5% глаголи, 30,2% придјиви итд. (Час – 1970). Фреквенцијски рјечник руске техничке лексике констатује још већу разлику у корист именица: именице 43,2%, придјиви 30,9%, глаголи 19,7% (Час – 1971). Међутим, највећи проценат именица наводе аутори књиге „Функционални стил општенаучног језика и методе његовог проучавања“ – чак 49,6%, у текстовима од 1.000 ријечи (Функционалњие – 1974, 94).

На нарочито функционисање глагола у ова два стила утиче и то што се КФС одликује конкретности, а НФС апстрактности, први је отворен за све стилске слојеве језика, други је крајње терминологизиран. У умјетничким текстовима преовладава динамика, у научним статика; један се одликује субјективизмом, други објективизмом.

КФС и НФС још се у нечему разликују. У научним текстовима долази до десемантизације глагола, који се претварају у обичне карике за повезивање реченичних дијелова, и то без неког посебног значења. Глаголи типа *являться, оказываться, находиться, быть*, а у српскохрватском *бити, предсјављати, чинити* и др. подвргавају се семантичкој неутрализацији и прерастају у безбојне копуле. КФС је, међутим, далек од оваквих процеса.

Иако је разлика између КФС, с једне стране, и ПФС и НФС изразита, ипак у систему ФС поларне позиције заузимају књижевноумјетнички и административни стил (АФС). То су стилови који се међусобно највише разликују. Естетска функција, ширина и разноврсност првог кода и стандардизација и неекспресивност другог представљају факторе који имају суштински утицај на употребу глагола и његове функционалностилске вриједности. Основна функција АФС је саопштавање¹⁰. Ова стилска формација толико је стандардизирана, клиширана да се поједини њени видови могу градити онако како се попуњавају укрштенице. Међутим, иако је језичка унификација негативно обиљежје, она је неизбјежна и неопходна за овакав вид језичке комуникације.

АФС покрива правну и законодавну дјелатност и писану комуникацију појединаца, установа и разних других државних и друштвених субјеката. Стога се одликује великом жанровском разноврсности. То потврђује и „Кратак рјечник видова и врста докумената“ (Краткий – 1974). Опште-

¹⁰ Да могу постојати и друге функције, упозорава Логинова: „Традиционално се административно-пословни језик доводи само у вези са комуникативно-информативном функцијом језика – функцијом саопштавања. Стварно у жанровима позива, огласа доминира функција саопштавања. У другим жанровима реализује се и функција дјеловања, на примјер у жанровима закона, указа, наредби... и функција општења, која преовладава у жанровима пословне кореспонденције, договорима“ (Логинова 1975, 6–7).

прихваћена класификација подстилова АФС још се не назире, али је чињеница да постоји неколико групација текстова које он обухвата: 1. законодавно-правни (законски прописи, одлуке, укази, директиве, резолуције, статуту итд.), 2. пословни (договори, споразуми, уговори, факутре, спецификације, сертификати, полисе осигурања, нарудбенице и сл.), 3. дипломатски (међународни уговори, конвенције, ноте, меморандуми, коминикеи и др.), 4. приватни (дипломе, свједочанства, увјерења, потврде, карактеристике и сл.), 5. кореспонденцијски (писма, телеграми, молбе, жалбе, извјештаји, захтјеви, позиви, пуномоћи...) и др.

Наше истраживање и анализе других аутора показују да АФС има изразито именски карактер. У анализи Устава СССР-а (Кон - 1974) и Статута КПСС (Уст - 1974) установили смо да у првом тексту од 4.902 ријечи има свега 309 глагола или 6,3%, а у другом на 5.039 лексема долази 460 глагола или 9,1%. Устав СФРЈ (Уст - 1981) садржи 42.414 ријечи, од чега је глагола свега 3.962 или 9,3%. У Статуту СКЈ (Статут - 1974) нашли смо 8.820 ријечи, од тога 807 глагола или 9,15%. Ако се подсјетимо податка о томе да се удио глагола у КФС креће отприлике између 18 и 20 процената, јасно је колико је АФС неглаголичан (у њему је чак двоструко мање глагола). „Административни стил има јако изражен именски карактер: број именица у односу на глаголе у њему је чак већи него у научном стилу“ (Барлас - 1978, 83). Што се више иде од КФС ка АФС, истиче Кожина, број се именица повећава (именице и глаголи дају сљедеће саодносе: научни стил 3,8:0,4, административни 5,75:1,65, књижевноумјетнички 3,3:2,3) - Кожина - 1972, 139.

Због своје најкарактеристичније особине - да се реализује усменим путем - разговорни стил (РФС) битно се разликује од књишких стилова (КФС, ПФС, НФС и АФС)¹¹. Овај стил готово у потпуности има дијалогски карактер (ако монолог и постоји, „он се у суштини разликује од монолога књишког језика и по дужини и углавном по томе што је увијек упућен сабесједнику који је присутан, који на овај или онај начин реагује гестовима, мимиком, понекад прекидањем сабесједника“; Ключкова - 1969, 93). Затим, ниједан други ФС нема тако изражену комуникативну функцију. РФС се одликује спонтаношћу и непосредношћу комуникације. Када се њиме користимо, то радимо без неког претходног и посебног размишљања, мање-више без припреме, тако да комуникација тече неуслијено, а комуникатори обично не знају на чему ће се она завршити. РФС непосредно одражава животну стварност и тематски је широк онолико колико је широко наше свакодневно општење. Нема теме која се у разговору не би могла дотаћи. То овоме стилу даје и лексичко-граматичку ширину, која елиминира било какве табуе у коришћењу језичких средстава. Комуникација помоћу РФС разликује се и у њеној просторној реализа-

¹¹ Неки од њих такође имају усмене форме, нпр. у оквиру ПФС издвајају се стилови радио и ТВ емисија.

цији: док се писаном комуникацијом најчешће служимо у затвореном простору, говорна се одвија на сваком мјесту гдје се човјек налази (у стану, на послу, у пољу, на улици, у продавници, на радилишту, у хотелу, на пијаци итд.). Аутоматизам карактеристичан за овај стил не даје времена за претходну мисаону и језичку припрему. Специфичност РФС је и у томе што су комуникатори различите особе – по социјалном статусу, староспој доби, културно-образовном нивоу, интелектуалним могућностима, моралним, националним, вјерским и другим назорима и сл. Разговор може тећи у мирном тону, у равномјерном, монотонном дијалогу, али може добијати заострене форме и појачану емоционалну тоналност. Усмену комуникацију потпомажу невербална средства, прије свега мимика, гестови и разни фонетско-интонациони појачивачи (ритам, пауза, интонација, акценат и сл.).

Од свих особина РФС за тему о којој говоримо ипак је најрелевантнији динамизам који условљава да овај стил има веома велик број глагола у лексичко-граматичкој структури. По степену „глаголичности“ РФС заузима прво мјесто у систему ФС, што потврђују многобројни подаци. Рецимо, у нашем најужем корпусу састављеном од 91.572 ријечи стилови имају следећи степен "глаголичности":

1. разговорни стил	19,3%,
2. књижевноумјетнички	18,6%,
3. публицистички	12,4%,
4. научни	9,1%,
5. административни	7,9%.

Просјечна оглагољеност текстова из нашег корпуса износи 13,4%.

Фреквенцијски рјечник рускога језика даје следеће податке: драмски жанр (који можемо сматрати репрезентантом РФС) садржи 20,9% глагола, умјетничка дјела 19,0%, новинарски жанр 14,5%, научно-публицистички жанр 13,5% (Час – 1977, 927). Однос глагола и именица у драмском жанру такође је у корист глагола (20,9% : 20,4%). Корпус Е. А. Кљочкове указује на преовладавање глагола у РФС – однос глагола и именица је 190 : 140 (Кљочкова – 1969, 94–95). „Разговорни стил разликује се од умјетничког и научног равномјерном информативном заступљеношћу основних врста ријечи (именица, глагола и придеја)... Отуд смањен број именица...“ (Сиротинина – 1974, 79). Кожина истиче да у РФС не постоји за језик карактеристично преовладавање именица у односу на глагол: „чак су и 'најглаголичнијем' језику књижевних дјела именице 1,5 пута чешће од глагола, а у разговорном језику глаголи су чешћи од именица“ (Кожина – 1977, 212).

Према томе, глагол представља значајан структурни елемент функционалних стилова, па је као такав важан за спознавање њихових фундаменталних вриједности. У РФС он испољава сву своју семантичку ширину, значајну морфолошку разурђеност и богат стилистички потенцијал, у ПФС

се прилагођава карактеру многобројних жанрова, у НФС се укључује у апстрактан и уопштен начин изражавања, у АФС улази у широк процес унификације и шаблонизације, у РФС показује сву своју лексичко-граматичку шароликост. Од свих функционалних стилова глагол највише исказује стилистички потенцијал у књижевноумјеничком стилу. Ни у једном другом он не испољава тако широку и шаролику полисемичност, синонимичност, хомонимичност, антонимичност и паронимичност, нити има тако велику стилистичку изнијансираност. Основне особине овог кода (естетичност, полистилематичност, метафоричност, слобода избора и др.) омогућују глаголу да максимално испољи стилистички потенцијал. Због тога књижевноумјетнички стил понајвише презентира општејезичке и општестилистичке карактеристике глагола.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аннџ - 1971 — Аннџ Владимир, *Језик Аннџе Ковачића*. — Школска књига, Загреб, 1971, 228 с.
2. Баранова - 1970 — Баранова З. П. *Опыт количественного анализа некоторых грамматических особенностей речи А. Блока и В. Маяковского*. — Статистическое изучение стилей языка и стилей речи. Горький, 1970, 47 с.; стр. 10-12.
3. Барлас - 1978 — Барлас Л. Г. *Русский язык. Стилистика*. — Просвещение, Москва, 1978, 256 с.
4. Бахтин - 1967 — Бахтин Михаил. *Проблеми йоейшке Досџојевској*. — Нолит, Београд, 1967, 359 с.
5. Беззубов - 1975 — Беззубов А. Н. *Стилистические и эстетические особенности частей речи в поэзии Алексея Кольцова*. — Вестник ЛГУ, Ленинград, 1975, 2, с. 114-120.
6. Вопросы - 1972 — *Вопросы стилистики в преподавании русского языка иностранцам*. Под ред. А. Н. Васильевой. — МГУ, Москва, 1972, 423 с.
7. Гвоздев - 1965 — Гвоздев А. Н. *Очерки по стилистике русского языка*. — Изд. 3-е. Просвещение, Москва, 1965, 408 с.
8. Головин - 1974 — Головин Б. Н. *Опыт применения корреляционного анализа в изучении языка*. Вопросы статистической стилистики. Киев, 1974, с. 5-16.
9. Головин/Урамбашев - 1967 — Головин Б. Н., Урамбашев И. В. *О статистических признаках стилевой дифференциации глагольных форм современного русского литературного языка*. Прикладная математика и кибернетика, Горький, 1967, с. 501-512.
10. Генкель - 1974 — Генкель М. А. *Частотный словарь романа Д. Н. Мамина-Сибиряка „Прилавовские миллионы“*. — Пермский ГУ, Пермь, 1974, 509 с.
11. Гурченкова - 1972 — Гурченкова В. П. *Частотный словарь подглаголья публицистики*. (Полятика). — Частные вопросы автоматического анализа текстов. Минск, 1972, с. 131-138.
12. Документ - 1978 — *Документы, књижевности и уметничкико дело*. — Књижевност, Београд, 1978, 9, с. 1529-1544.
13. Евстафьева - 1970 — Евстафьева В. В. *Формы глагола и стилистика*. (Статистический анализ распределения глагольных форм в разных стилях русского литературного языка (XIX - XX вв.)). — ВКУ, сер. Филол., 1970, 12, с. 83-87.
14. Жилияков - 1969 — Жилияков В. И. *Стилистические функции частей речи в поэзии А. В. Кольцова*. (Глагол и имя существительное). — АҚД Ростов-на-Дону, 1969, 17 с.
15. Засорина - 1966 — Засорина Л. Н. *Автоматизация и статистика в лексикографии*. — Известия ЛГУ, 1966, с. 128.
16. Ключкова - 1969 — Ключкова Э. А. *О распределении классов слов в живой разговорной речи*. — Вопросы стилистики, Саратов, 1969, вып. 3, с. 91-98.
17. Ключкова - 1968 — Ключкова Э. А. *О распределении классов слов в некоторых функциональных стилях*. — Вопросы славянского языкознания. Изд-во Саратовского ун-та, Саратов, 1968.

18. Кожевникова - 1971 — Кожевникова Н. А. *Отражение функциональных стилей в советской прозе*. — Вопросы языка современной русской литературы, Наука, Москва, 1971, 416 с.; стр. 222-300.
19. Кожина - 1977 — Кожина М. Н. *Стилистика русского языка*. — Просвещение, Москва, 1977, 223 с.
20. Кожина - 1972 — Кожина М. Н. *О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими*. — Пермский ун-т, Пермь, 1972, 395 с.
21. Краткий - 1974 — *Краткий словарь видов и разновидностей документов*. — ВНИИ документирования и арх. дела. Москва, 1974, 80 с.
22. Лихачев - 1973 — Лихачев Д. С. *Несколько мыслей о „неточности“ искусства в стилистических направлениях*. — Philologica. Исследования по языку и литературе. Наука, Ленинград, 1973, 436 с.; стр. 394-400.
23. Лукић - 1970 — Лукић Вера, *Активни писани речник ученика на основношколском узрасту*. — Завод за издавање уџбеника СРС, Београд, 1970, 373 с.
24. Логниова - 1975 — Логниова К. А. *Деловая речь и ее стилистические изменения в советскую эпоху*. АКД. — Ин-т русского языка, Москва, 1975, 25 с.
25. Лятина - 1967 — Лятина А. М. *Материалы из частотного словаря языка „Поднятая целина“ М. А. Шолохова*. — Краткие сообщения по русскому языку и литературе. К 75-летию Е. Д. Поливанова. 2. Сем. ГУ, 1967а, с. 170-182.
26. Лятина - 1968 — Лятина А. М. *Опыт статистического анализа языка писателя*. (По материалам Частотного словаря „Поднятой целины“). — АКД. Ленинград, 1968, 19 с.
27. Лятина - 1967 — Лятина А. М. *О соотношении частей речи в языке романа М. А. Шолохова „Поднятая целина“*. — Вопросы языкознания, Самарканд, 1967б, с. 50, 54.
28. Марков - 1964 — Марков Х. А. *К вопросу о частотности грамматических категорий*. — Русский язык в национальной школе, Москва, 1964, 4, с. 19-20.
29. Пешковский - 1959 — Пешковский А. М. *Глагольность как выразительное средство*. — Пешковский А. М.: Избранные труды, Учпедгиз, Москва, 1959, стр. 101-111.
30. Сиротинина - 1974 — Сиротинина О. Б. *Современная разоборная речь и ее особенности*. — Просвещение, Москва, 1974, 144 с.
31. Солганик - 1971 — Солганик Г. Я. *Количественные характеристики языка газеты*. — Вестник МГУ, Журналистика, 1971, 144 с.
32. Судавичене - 1971 — Судавичене Л. *Из опыта составления частотного словаря языка К. Паустовского*. — Kalbotuga, Вильнюс, 1971, т. 22, 2 с. 105-112.
33. Судавичене - 1977 — Судавичене Л. *Частотный словарь произведения К. С. Паустовского „Романтики“ и некоторые наблюдения над языком*. — Kalbotuga, Вильнюс, 1977, т. 27, с. 59-65.
34. Сулименко - 1981б — Сулименко Н. Е. *Типы языковой семантики в системе имен прилагательных (соотносительно с глаголами)*. — Глагол в лексической системе современного русского литературного языка. ЛГПИ, Ленинград, 1981, с. 9-32.
35. Тошовић - 1988 — Тошовић Бранко, *Функционални стилови*. — Свјетлост, Сарајево, 1988, 311 с.
36. Ульяновская - 1962 — Ульяновская Р. Н. *Статистическое обследование лексики газет „Пионерская правда“ и „Пионер Востока“*. — Вопросы методики преподавания русского языка в узбекской школе. Ташкент, 1962, с. 71-87.
37. Успенски - 1979 — Успенски Б. А. *Поетика композиције. Семиотика иконе*. Превео Новица Петковић. — Нолит, Београд, 1979, 374 с.
38. Функциональный - 1974 — *Функциональный стиль общенаучного языка и методы его исследования*. Под ред. Ос. С. Ахмановой и М. М. Глушко. — МГУ, Москва, 1974, 180 с.
39. Фрумкина/Штейнфельдт - 1960 — Фрумкина Р. М. Штейнфельдт Э. А. *Статистические методы отбора лексики для словаря-минимума по русскому языку*. — Русский язык в национальной школе, Москва, 1969, 6, с. 17-25.
40. Шестакова - 1981 — Шестакова Н. А. — *Соотношение глаголов и существительных в произведениях А. С. Пушкина*. — Глагол в лексической системе современного русского языка. ЛГПИ, Ленинград, 1981, с. 116-120.

Извори

1. Буд - 1977 — Будагов Р. А. *Что такое развитие и совершенствование языка?* — Наука, Москва, 1977, 264 с.
2. Кон - 1974 — *Конституция (Основной закон) Союза Советских Социалистических Республик*. — Известия Советов депутатов трудящихся СССР, Москва, 1974, 32 с.
3. Люс - 1972 — Люстрова Э. Н. Скворцов Л. И. *Мир родной речи. Беседы о русском языке и культуре*. — Знание, Москва, 1972, 160 с.
4. Пр - 1971 — Приходько В. А. *Современный русский литературный язык*, Морфология. — ЛГУ, Ленинград, 1971, 55 с.
5. Чех - 1975 — Чехов А. П. *Дама с собачкой и другие рассказы*. — Русский язык, Москва, 1975, 200 с.
6. Шол - 1975 — Шолохов Михаил. *Донские рассказы*. — Изд. 2-е. Молодая гвардия, Москва, 1975, 256 с.
7. Ден - 1978 — Денисов П. Н., Морковкин В. В., Сафьян Х. А. *Комплексный частотный словарь русской научной и технической лексики*. — Русский язык, Москва, 1978, 408 с.
8. Час - 1970 — *Частотный словарь общенаучной лексики*. Под ред. Е. М. Степанова. — МГУ, Москва, 1970, 87 с.
9. Час - 1977 — *Частотный словарь русского языка*. Под ред. Л. Н. Засориной. — Русский язык, Москва, 1977, 936 с.
10. Шт - 1963 — Штендфельдт Э. А. *Частотный словарь современного русского литературного языка*. — Научноисследовательский ин-т педагогики Эстонской ССР, Таллин, 1963, 316 с.
11. Ст - 1974 — *Стишувни Савеза комуниста Југославије*. — Издавачки центар „Комунист“, Београд, 1974, 70 с.
12. Уст - 1981 — *Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*. — Службени лист, Београд, 1981, 180 с.

Резюме

Бранко Тошовић

ГЛАГОЛЬНОСТЬ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ

Глагол является важным структурным элементом функциональных стилей и необходимым компонентом для осознания их фундаментальных характеристик. В литературно-художественном стиле глагол больше всего реализует стилистический потенциал. Ни в одном другом стиле он не проявляет такой широкой и пестрой многозначности, синонимичности, омонимичности, антонимичности и паронимичности, а также не имеет такого большого количества стилистических оттенков. Основные свойства данного стиля (эстетичность, многостильность, метафоричность, свобода выбора и др.) дают глаголу возможность максимально проявлять свой стилистический потенциал. Поэтому литературно-художественный стиль лучше всех презентует общезыковые и общестилистические характеристики глагола. В употреблении этой части речи литературно-художественный стиль существенно отличается от других функциональных стилей. В публицистическом стиле глагол приспособляется к широкому жанровому разнообразию, в научный вносит свой вклад в отвлеченность и обобщенность изложения, в официально-деловом способствует стандартизации и шаблонизации, а разговорный лексически и грамматически обогащает.